

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА ПРАВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для організації самостійної роботи

з дисципліни «**ФІЛОСОФІЯ**»

для студентів усіх спеціальностей

денної та заочної форм навчання

Луцьк-2022

УДК 1(072)

М54

Методичні рекомендації для організації самостійної роботи з дисципліни «Філософія» для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання [Електронний ресурс] / уклад. : І.О. Дмитрик, В.М. Сурженко. – Луцьк : ДонНТУ, 2022. – 39 с.

Методична розробка включає вступ та рекомендації, питання та завдання для самостійної роботи, тематику контрольних робіт для студентів заочної форми навчання, тести для самоконтролю, перелік питань для підсумкового контролю знань, список рекомендованої літератури.

Розраховані на викладачів дисципліни «Філософія» та студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання для підготовки до навчальних занять з дисципліни «Філософія».

Укладачі: Дмитрик І.О., к. іст. н, доцент, доцент кафедри історії та права
Сурженко В.М., старший викладач історії та права.

Рецензент: Ганич О.А., к. юр. н, доцент, доцент кафедри історії та права

Відповідальний за випуск: Грудницький В.М., к. юр.н, доцент, в.о. завідувача
кафедри історії та права

Затверджено навчально-методичним відділом ДонНТУ,
Протокол № 3 від 29.12.2022 р.

Розглянуто на засіданні кафедри історії та права,
протокол № 5 від 30.11.2022 р.

©Донецький національний технічний університет, 2022

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Методичні рекомендації до виконання завдань в межах самостійної роботи студента.....	6
2. Організація самостійної роботи студентів.....	8
3. Тематика контрольних робіт для студентів заочної форми навчання.....	15
4. Тести для самоконтролю.....	22
5. Перелік питань для підсумкового контролю.....	32
Список рекомендованої літератури.....	35
Додатки.....	38

ВСТУП

Філософія сприяє розвитку творчих здібностей, дозволяє глибше та ґрунтовніше зрозуміти навколишній світ, людей, самого себе.

Опанування дисципліни є необхідним компонентом в системі підготовки бакалаврів будь-якої спеціальності.

Курс філософії є рефлексивним, частина його питань потребує розмірковування та усвідомлення, тому значна увага спрямована на семінарські заняття та самостійну роботу, під час яких у студентів має сформуватись власна думка, вміння самостійно знаходити власні відповіді на складні філософські питання.

Метою вивчення дисципліни є формування знань про предмет філософії, основні етапи та напрями розвитку філософського знання, а також вмінь застосувати основи філософської методології.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- предмет і специфіку філософського знання;
- місце і роль філософії в культурі;
- особливості становлення філософії, її структуру;
- історичні етапи розвитку, напрями та школи, загальні проблеми філософії кожного періоду;
- основні проблеми, завдання та перспективи розвитку онтології, гносеології, соціальної філософії, філософської антропології;
- базовий філософський понятійно-категоріальний апарат.

вміти :

- відслідковувати закономірності генезису філософського знання в контексті проблем онтології, пізнання, філософської антропології, соціально-історичного буття;
- навчитися розрізняти філософські позиції в розумінні світу;
- розвивати та застосовувати методичну чіткість мислення,

аналітичні та пізнавальні здібності;

- формувати власну світоглядну та громадянську позицію, застосувати набуті філософські знання в подальшій практичній діяльності.

Для змістовного розкриття базових категорій дисципліни значна увага приділяється вивченню тем з історії філософії, опрацювання матеріалу про основні філософські течії, школи та системи. Такий підхід дозволяє ознайомитись з вирішенням філософських проблем на тлі процесу історичного розвитку людства.

Вивчення філософії формує гуманістичне світосприйняття, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, долучає до духовних цінностей, що разом виступають підґрунтям для конструктивних рішень найбільш важливих і складних питань у майбутній професійній діяльності, особистому та громадському житті.

Методична розробка включає вступ та рекомендації, питання та завдання для самостійної роботи, тематику контрольних робіт для студентів заочної форми навчання, тести для самоконтролю, перелік питань для підсумкового контролю знань, список рекомендованої літератури.

1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ В МЕЖАХ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Філософія – гуманітарна наука, яка передбачає формування навичок самостійного мислення і критичного ставлення до дійсності. Самостійна робота в межах курсу є важливою складовою навчального процесу, вона спрямована на стимулювання активності, ініціативності, відповідальності студента. Вона включає не лише підготовку до семінарських занять та різноманітних форм контролю, самостійна робота – це ще й отримання надзвичайно цінного досвіду дослідницької діяльності, відшліфовування навичок роботи з першоджерелами та науковою літературою, розвиток аналітичних здібностей, критичного мислення, тобто того, що в подальшому становитиме фундамент науково-дослідницької діяльності як такої. Саме в межах самостійної роботи отримує подальший розвиток читацька культура студента.

В процесі підготовки до навчальних занять та виконання завдань самостійної роботи студентам варто звертатися не лише до підручників, але й до першоджерел, монографій та наукових статей у фахових виданнях з філософії. Особливістю першоджерел є те, що тексти, створені видатними мислителями різних епох, є оригінальним матеріалом, на базі якого сконструйовано основні філософські концепції, проте такий матеріал потребує значно більшого зосередження, ніж робота із навчальною літературою, та вдумливого опрацювання.

В онлайн-архівах наукових фахових видань (наприклад, журналів «Філософська думка», «Наукові записки НАУКМА. Філософія та релігієзнавство», «Перспективи. Соціально-політичний журнал», «Філософія та політологія в контексті сучасної культури», «Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках» та інших) можна знайти опубліковані актуальні наукові дослідження з різноманітних тем курсу. Це дасть можливість розібратися в аспектах кожної теми, підібрати цікаві

приклад, підготувати змістовний виступ, доповнення, виконати завдання для самостійної роботи.

Форми самостійної роботи студента з дисципліни:

- опрацювання матеріалів лекцій;
- підготовка до семінарських занять;
- підготовка до всіх форм контролю;
- робота з першоджерелами;
- відповіді на питання для самоконтролю та виконання завдань для самостійної роботи;
- виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання;
- підготовка тез на конференцію чи наукових статей.

Опанування дисципліни розвиває вміння робити висновки та давати обґрунтовані та самостійні оцінки фактам та концепціям. Тому в різноманітних формах самостійної роботи основна увага звертається на розуміння філософської проблематики, вміння критично використовувати її надбання.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Тема 1. Вступ. Філософія, її походження, проблематика.

Питання та завдання:

1. Назвіть характерні риси філософського світогляду.
2. Які функції виконує філософія в сучасному суспільстві?
3. За яким принципом відбувається поділ на матеріалістів та ідеалістів? В чому полягає різниця між об'єктивним та суб'єктивним ідеалізмом?
4. Ви відносите себе до гносеологічних оптимістів чи гносеологічних песимістів? Поясніть свою відповідь.

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,16,18,24,25,27]

Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу.

Питання та завдання:

1. Який критерій лежить в основі поділу філософських шкіл Стародавньої Індії на ортодоксальні та неортодоксальні? Перелічіть складові першої та другої групи.
2. Дайте визначення поняттям махаяна і хінаяна.
3. Назвіть спільні та відмінні риси давньокитайської та давньоіндійської філософії.
4. Створіть порівняльну таблицю «Філософські школи Стародавнього Китаю», в якій має бути відображена наступна інформація:
 - назва;
 - засновник;
 - період існування;
 - найвідоміший філософський текст;
 - основні ідеї представників школи.

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,16,18,24,25,27]

Тема 3. Філософія Античності.

Питання та завдання:

1. Поясніть, чи можна ідеї Демокріта розглядати з позицій матеріалізму, сенсуалізму та атеїзму? Аргументуйте свою відповідь.
2. Робота з першоджерелами. Прочитайте та законспектуйте: Платон. «Апологія Сократа». Текст із книги (уривки). *Світ філософії у запитаннях та завданнях: навч. пос. для студентів-бакалаврів технічних закладів вищої освіти/* під ред. О.В. Бондаренко. Запоріжжя: видавець ФОП Мокшанов В.В., 2021. С.82-103.
3. Створіть порівняльну таблицю «Основні ідеї філософії епохи еллінізму та Римської імперії», в якій має бути відображена наступна інформація про епікуреїзм, скептицизм, стоїцизм і неоплатонізм:
 - назва, представники, період;
 - мета людського життя;
 - засіб досягнення мети.

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,16,18,19,23,24,25,27]

Тема 4. Філософія Середніх віків та доби Відродження.

Питання та завдання:

1. Яким чином Августин Блаженний пояснював свободу волі?
2. Що означав вислів Тертуліана: «Вірую, тому що абсурдно»?
3. Порівняйте утопічні теорії Т. Мора і Т. Кампанелли. Чому в період Ренесансу виникла потреба в створенні утопічних проєктів?
4. Складіть термінологічний словник, в якому є наступні поняття: *теоцентризм, креаціонізм, провіденціалізм, патристика, схоластика, теодицея, реалізм, номіналізм, антропоцентризм, гуманізм, сенсуалізм, раціоналізм, деїзм, пантеїзм, макіавеллізм.*

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,16,18,19,23,24,25, 26,27]

Тема 5. Філософія Нового часу та Просвітництва.

Питання та завдання:

1. Робота з першоджерелами. Прочитайте та законспектуйте: Ф. Бекон. Книга «Новий Органон» Текст із книги (уривки). *Світ філософії у запитаннях та завданнях: навч. пос. для студентів-бакалаврів технічних закладів вищої освіти/* під ред. О.В. Бондаренко. Запоріжжя: видавець ФОП Мокшанов В.В., 2021. С.190-192.
2. Кому належить та який сенс має вислів «Cogito ergo sum»?
3. Робота з першоджерелами. Прочитайте та законспектуйте: Р. Декарт. Праця «Міркування про метод» Текст із книги (уривки). *Світ філософії у запитаннях та завданнях: навч. пос. для студентів-бакалаврів технічних закладів вищої освіти/* під ред. О.В. Бондаренко. Запоріжжя: видавець ФОП Мокшанов В.В., 2021. С.192-199.

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,16,18,19,24,25,27]

Тема 6. Німецька класична філософія.

Питання та завдання:

1. Надайте характеристику вченню про антиномії людського розуму.
2. Кому належить вислів і який сенс він має: «Дві речі наповнюють душу все новим та зростаючим захопленням і благоговінням, щочастіше і щотриваліше я про них розмірковую: зоряне небо наді мною і моральний закон в мені»?
3. Надайте характеристику діалектичного методу Г. Гегеля.
4. Назвіть спільне та відмінне у підходах до аналізу релігії в філософії І.Канта та Л. Фейєрбаха.

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,16,18,24,25,27]

Тема 7. Некласична філософія кінця XIX-початку XX ст.

Питання та завдання:

1. Робота з першоджерелами. Прочитайте та законспектуйте: Ф. Ніцше. Роман-трактат «Так казав Заратустра. Книжка для всіх і ні для кого» Текст із книги (уривки). *Світ філософії у запитаннях та завданнях: навч. пос. для студентів-бакалаврів технічних закладів вищої освіти/* під ред. О.В. Бондаренко. Запоріжжя: видавець ФОП Мокшанов В.В., 2021. С.230-235.
2. Надайте характеристику марксистській теорії суспільно-економічної формації.
3. Чи є щось спільне у вирішенні філософських проблем представниками різних етапів розвитку позитивізму?

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,16,18,24,25,27]

Тема 8. Історія філософії України.

Питання та завдання:

1. Створіть порівняльну таблицю «Основні етапи розвитку філософії в Україні», в якій має бути відображена наступна інформація:
 - період, коротка характеристика провідних тенденцій;
 - представники, найвідоміші філософські тексти;
 - основні ідеї.
2. Чому українську філософію називають «філософією серця»?
3. Які установки для людини у її ставленні до себе і до світу утворює в українській філософській думці П. Юркевич?
4. Робота з науковою літературою. Прочитайте та законспектуйте: Хамітов Н.В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти. *Вісник Національної академії наук України*. 2021. № 5. С. 81-94.

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,16,18,21,22,28]

Тема 9. Сучасна світова філософія.

Питання та завдання:

1. Назвіть переваги та недоліки запропонованого К. Поппером принципу фальсифікації.
2. Поясніть суть концепції наукової революції Т. Куна.
3. Що входить у поняття колективне несвідоме? Який вплив воно має на філософію та культуру XX-початку XXI ст.?
4. Робота з першоджерелами. Прочитайте та законспекуйте: М. Гайдеггер. Праця «Буття і час». Текст із книги (уривки). *Світ філософії у запитаннях та завданнях: навч. пос. для студентів-бакалаврів технічних закладів вищої освіти/* під ред. О.В. Бондаренко. Запоріжжя: видавець ФОП Мокшанов В.В., 2021. С.236-238.

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,16,18,24,25,27,29]

Тема 10. Проблеми онтології.

Питання та завдання:

1. Назвіть різновиди матеріалістичних концепцій та надайте їм характеристику.
2. Назвіть різновиди ідеалістичних концепцій та надайте їм характеристику.
3. Які плюралістичні онтологічні концепції Ви знаєте?
4. Складіть термінологічний словник, в якому є наступні поняття:
онтологія, буття, субстанція, монізм, матеріалізм, ідеалізм, дуалізм, плюралізм, матерія, рух, простір, час,

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,16,18,24,25,27]

Тема 11. Проблеми гносеології.

Питання та завдання:

1. Які концепції істини ви знаєте? Надайте їм характеристику.
2. Назвіть форми чуттєвого і раціонального пізнання. Поясніть різницю між ними.
3. Поясніть поняття сцієнтизм і антисцієнтизм. З чим пов'язана популярність антисцієнтистської позиція в сучасному світі?
4. Складіть термінологічний словник, в якому є наступні поняття: *гносеологія, епістемологія, агностицизм, скептицизм, сенсуалізм, релятивізм, істина, хиба, раціоналізм, емпіризм, проблема, гіпотеза, теорія, науковий факт, аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, спостереження, експеримент, моделювання.*

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,16,18,24,25,27]

Тема 12. Філософська антропологія.

Питання та завдання:

1. Порівняйте образ людини в філософських та культурних традиціях Заходу та Сходу.
2. Надайте характеристику феномену «масової людини» в сучасній філософії та культурі.
3. Які види необхідності панують над нами, і чи може людина їх подолати? Якою мірою людина є вільною?
4. Поміркуйте та сформулюйте філософські аспекти проблеми клонування людини. Якщо б у Вас була можливість, чи погодились би Ви на клонування?

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,16,18,20, 21,27,28,29]

Тема 13. Соціальна філософія.

Питання та завдання:

1. У чому суть концепції «кінця історії» Ф. Фукуями?
2. Надайте загальну характеристику жанру антиутопії. Які антиутопії Ви читали? Чи існує зв'язок між цими творами та ключовими питаннями соціальної філософії? Поясніть свою відповідь.
3. Назвіть основні сфери суспільного життя. Охарактеризуйте їх, покажіть взаємозв'язок та взаємообумовленість.
4. Назвіть види нерівності які, на Вашу думку, є найбільш рельєфними в сучасному українському суспільстві. Які чинники обумовили їх появу? Чи можна виділити національну специфіку в ранжуванні видів нерівності?

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,16,18,24,25]

Тема 14. Глобальні проблеми сучасності та суспільний прогрес.

Питання та завдання:

1. Які проблеми називаються глобальними? Чим вони відрізняються від локальних і регіональних?
2. Які шляхи вирішення глобальних проблем пропонують представники Римського клубу?
3. Як співвідносяться поняття прогрес, розвиток і регрес? За допомогою яких з цих понять Ви можете визначити стан людства сьогодні? За допомогою яких з цих понять Ви можете визначити стан українського суспільства?
4. Чи можна сьогодні радикально змінити динаміку демографічних процесів на нашій планеті? Якщо так, то яким чином?

Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,16,17,18,24,25]

3. ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Контрольна робота – форма самостійного вивчення студентами заочної форми навчання матеріалу дисципліни, що сприяє розширенню та поглибленню знань, набуванню ними досвіду роботи із навчальною та науковою літературою. Метою контрольних робіт є перевірка засвоєння студентами з курсу, а також підготовка до майбутнього іспиту з дисципліни «Філософія».

У контрольній роботі потрібно викласти основний зміст відповідей на поставлені питання. З кожного теоретичного питання необхідно зробити стислий висновок. Контрольна робота оцінюється за викладеним змістом, вмінням студента аналізувати та систематизувати навчальний матеріал, а також за дотриманням вимог до виконання та оформлення.

До складання іспиту допускаються тільки ті студенти, контрольна робота яких одержала позитивну оцінку. Контрольну роботу студенту необхідно здати на перевірку не пізніше ніж за два тижня до початку екзаменаційної сесії.

Оформлювати письмову контрольну роботу необхідно наступним чином:

1. контрольна робота виконуються в учнівському зошиті або на листах паперу формату А 4;
2. обсяг контрольної роботи – 7-8 сторінок учнівського зошита або 6-7 сторінок на листах паперу формату А 4 (210x297) з наступними параметрами: Times New Roman, 14 пт, 1,5 інтервал, поля (верхнє, нижнє, праве, лівє) 2 см.;
3. титульний аркуш оформлюється відповідно до вимог (ДОДАТОК А);
4. нумерують сторінки зверху справа;
5. на першій сторінці вказують номер варіанту, його питання та завдання;

6. посилання в тексті слід робити за зразком: [3, с.12], де 3 – номер джерела у списку літератури, с. 12 – номер сторінки;
7. перелік використаної літератури має містити не менше трьох джерел.
8. перелік використаних джерел подається в порядку згадування у тексті контрольної роботи або за алфавітом;
9. оформлення переліку використаної літератури за вимогами ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 (ДОДАТОК Б).

З переліку наведених нижче варіантів контрольної роботи потрібно обрати позначений першою літерою Вашого прізвища.

Перша літера Вашого прізвища	Варіант контрольної роботи
А	№ 1
Б	№ 2
В, Г,	№ 3
Ґ, Д	№ 4
Е, Є	№ 5
Ж, З,	№ 6
И, І, Ї	№ 7
Й, К	№ 8
Л, М	№ 9
Н	№ 10
О, П	№ 11
Р	№ 12
С	№ 13
Т	№ 14
У, Ф	№ 15
Х, Ц	№ 16
Ч, Ш	№ 18
Щ, Ю,	№ 19
Я	№ 20

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Варіант 1

1. Антична філософія: особливості, періодизація та значення для формування європейської культури.
2. Філософський зміст категорії буття та його головні форми. Типи онтології.
3. Дайте визначення термінам: принцип верифікації, гносеологічний оптимізм, соціальний прогрес.

Варіант 2

1. Досократична філософія, її універсалістські орієнтації (Мілетська школа, Геракліт, піфагореїзм).
2. Суспільна свідомість та її структура. Форми суспільної свідомості, критерії їх розрізнення і взаємодії.
3. Дайте визначення термінам: ірраціоналізм, антропоцентризм, регрес.

Варіант 3

1. Атомістичне трактування буття в античній філософії (Левкіп, Демокріт, Епікур).
2. Основні риси філософії постмодернізму.
3. Дайте визначення термінам: креаціонізм, аксіологія, дедукція.

Варіант 4

1. Філософія Сократа. Етичний раціоналізм Сократа.
2. Рух як спосіб існування матерії та його форми. Простір і час.
3. Дайте визначення термінам: антиномія, суспільний договір, теоцентризм.

Варіант 5

1. Філософія Платона. Вчення Платона про ідеї.
2. Проблема істини, види істини. Істина і хибність. Критерії істини.
3. Дайте визначення термінам: діалектична тріада, ноосфера, футурологія.

Варіант 6

1. Філософія Аристотеля: основні ідеї та їх вплив на світову філософію.
2. Наукове пізнання, його рівні і форми. Методи наукового пізнання.
3. Дайте визначення термінам: прагматизм, сублімація, теорія суспільних формацій.

Варіант 7

1. Основні проблеми середньовічної християнської філософії та основні етапи її розвитку. Суперечки про природу універсалій: реалізм і номіналізм.
2. Філософія суспільства. Основні підходи до розуміння суспільства. Типологія соціальних відносин.
3. Дайте визначення термінам: маєвтика, волюнтаризм, екзистенціалізм.

Варіант 8

1. Філософське вчення Ф. Аквінського, його концепція подвійної істини.
2. Поняття свідомості. Погляди філософів на походження і сутність свідомості.
3. Дайте визначення термінам: «філософія життя», симулякр, аналіз.

Варіант 9

1. Гуманістичний характер філософії епохи Відродження. Основні ідеї епохи Реформації.
2. Формування та розвиток науково-філософського поняття матерії. Властивості та структура матерії.
3. Дайте визначення термінам: постпозитивізм, категоричний імператив, монізм.

Варіант 10

1. Філософія Ф. Бекона. Проблема наукового методу. Вчення про «ідолів».
2. Проблема людини в історії філософської думки.
3. Дайте визначення термінам: апріорі, релятивізм, провіденціалізм.

Варіант 11

1. Філософія Р. Декарта. Проблема наукового методу.
2. Сутнісна характеристика людини. Взаємозв'язок біологічного, соціального та духовного в людині.
3. Дайте визначення термінам: скептицизм, утопія, есхатологія.

Варіант 12

1. Теоретична і практична філософія І. Канта, його «коперніканський переворот» у теорії пізнання.
2. Загальні філософські визначення людини. Індивід, індивідуальність, особистість.
3. Дайте визначення термінам: матеріалізм, принцип фальсифікації, синтез.

Варіант 13

1. Г. Гегель, його філософська система і метод.
2. Головні концепції походження людини.
3. Дайте визначення термінам: «філософія абсурду», постіндустріальне суспільство, сцієнтизм.

Варіант 14

1. Філософія Л. Фейєрбаха, її антропологічний характер.
2. Проблеми гносеології. Погляди філософів на пізнаванність світу.
3. Дайте визначення термінам: межова (погранична) ситуація, плюралізм, ахімса.

Варіант 15

1. Філософія марксизму (основні поняття, ідеї та етапи його розвитку).
Неомарксизм.
2. Теорії інформаційного суспільства: порівняльний аналіз.
3. Дайте визначення термінам: концепція «виклику – і - відповіді», кордоцентризм, надлюдина.

Варіант 16

1. “Філософія життя” і її різновиди. Філософські погляди Ф. Ніцше.
2. Сутність, походження та основні типи глобальних проблем сучасності.
3. Дайте визначення термінам: «сродна праця», софістика, раціоналізм.

Варіант 17

1. Екзистенційна філософія та її основні ідеї.
2. Структура світогляду та його основні історичні типи.
3. Дайте визначення термінам: ідеалізм, глобалізація, конфуціанство.

Варіант 18

1. Фрейдизм і неофрейдизм.
2. Структура та основні функції філософії.
3. Дайте визначення термінам: емпіризм, суспільство ризику, трансцендентне.

Варіант 19

1. Філософський позитивізм: характерні риси та основні етапи розвитку.
2. Проблема буття і людини в філософії Г.С. Сковороди.
3. Дайте визначення термінам: агностицизм, антропологічний матеріалізм, гіперреальність.

Варіант 20

1. Українська філософія XIX – початку XXI ст.
2. Проблема основного питання філософії.
3. Дайте визначення термінам: соціальний простір і час, герменевтика, «річ у собі».

4. ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. В якому із напрямів східної філософії стверджується, що життя – це страждання?
 - А) в даосизмі
 - Б) в конфуціанстві
 - В) в буддизмі
 - Г) в легізмі

2. Представники Мілетської філософської школи в центр уваги помістили:
 - А) людину
 - Б) щастя
 - В) богів
 - Г) першооснову всього

3. Думку про те, що двічі не можна увійти в одну і ту ж саму річку, що все тече, все змінюється, висловив:
 - А) Платон
 - Б) Сократ
 - В) Геракліт
 - Г) Аристотель

4. Сократ є автором твору:
 - А) «Апологія Сократа»
 - Б) «Держава»
 - В) «Про добродіє»
 - Г) мислитель не написав жодного твору

5. Злі вчинки, відповідно до Сократа – це результат:
 - А) нещастя (незнання)
 - Б) свідомого прагнення до волі й зла
 - В) впливу соціального оточення
 - Г) зіпсованості людської природи

6. Назвіть один із методів філософії Сократа
 - А) індукція
 - Б) маєвтика
 - В) дедукція
 - Г) софістика

7. Платон вважав, що справжнє пізнання – це:
- А) знання, що було отримане в ході експерименту
 - Б) містичний досвід
 - В) пригадування душою ідей, які вона бачила в іншому світі
 - Г) логічний та раціональний процес
8. «Держава» Платона була:
- А) деспотією східного типу;
 - Б) державою кастового типу з чітким становим поділом
 - В) абсолютною монархією
 - В) демократичною державою рівних можливостей
9. Положення про те, що ідеї є дійсними сутностями речей, вічними і незмінними обґрунтував:
- А) Аристотель
 - Б) Платон
 - В) Сократ
 - Г) Геракліт
10. Згідно з Аристотелем, началом філософії є
- А) сумнів;
 - Б) іронія;
 - В) здивування;
 - Г) розмірковування.
11. Який філософський напрямок панував в період Середньовіччя:
- А) матеріалізм
 - Б) ідеалізм
 - В) діалектика
 - Г) емпіризм
12. Хто з середньовічних філософів обґрунтував необхідність церковної організації як посередника між Богом і віруючими та про розвиток історії як боротьбу двох градів – земного і Божественного:
- А) А. Блаженний
 - Б) В. Оккам
 - В) Т. Аквінський
 - Г) К. Тертуліан

13. Суперечка середньовічних філософів номіналістів та реалістів стосувалась проблеми:

- А) бути чи не бути
- Б) чи існує Бог
- В) яка природа загальних понять
- Г) штучного інтелекту

14. Яке з даних понять найменш характерне для Середньовічної філософії:

- А) креаціонізм
- Б) теодицея
- В) антропоцентризм
- Г) реалізм

15. Хто обґрунтовував 5 доказів буття Бога :

- А) А. Блаженний
- Б) В. Оккам
- В) Т. Аквінський
- Г) К. Тертуліан

16. В епоху Відродження в центрі уваги філософів були питання про

- А) Бога
- Б) людину
- В) природу
- Г) метод пізнання

17. Хто є автором відомої філософської тези Нового часу «Cogito ergo sum»:

- А) Д. Локк
- Б) Ж.-Ж. Руссо
- В) Р. Декарт
- Г) Ф. Бекон

18. Т. Гоббс вважав, що природний стан суспільства характеризується:

- А) миром і згодою між всіма людьми, які від природи егоїсти
- Б) співробітництвом всіх на користь суспільного блага
- В) байдужістю і апатією всіх членів суспільства
- Г) війною всіх проти всіх

19. У філософії Нового часу на перший план була поставлена проблема
- А) Бога
 - Б) природи
 - В) метода
 - Г) людини
20. Перш ніж заявити: «Мислю, отже існую», Р. Декарт стверджував:
- А) «вірую, бо це абсурдно»
 - Б) «в усьому сумнівайся»
 - В) «знання – сила»
 - Г) «думка – увесь світ»
21. Який філософський напрям притаманний поглядам Ф. Бекона:
- А) емпіризм
 - Б) інструменталізм
 - В) екзистенціалізм
 - Г) раціоналізм
22. Засновником німецької класичної філософії вважають:
- А) С. К'єркегора
 - Б) А. Камю
 - В) Ф. Ніцше
 - Г) І. Канта
23. Що таке „річ для нас” (або феномен) за Кантом?
- А) річ якою вона є сприйнятою нами
 - Б) річ якою її сприймають інші, а не ми
 - В) річ якою вона є насправді
 - Г) річ якою ми б хотіли її бачити
24. Яке питання, за Кантом, не належить до вихідних питань вищих і вічних інтересів людського розуму?
- А) що я можу знати
 - Б) що є моєю вищою метою
 - В) що я повинен робити
 - Г) на що я можу сподіватися

25. В філософській спадщині І.Канта виокремлюють періоди:

- А) докритичний та критичний
- Б) раціональний та ірраціональний
- В) матеріалістичний та діалектичний
- Г) емпіричний та онтологічний

26. Світоглядна позиція і метод пізнання, що глибоко розроблялись Г. Гегелем і що ґрунтуються на визнанні взаємопов'язаності і внутрішньої суперечливості явищ дійсності:

- А) еклектика
- Б) софістика
- В) діалектика
- Г) метафізика

27. Г. Гегель вважав, що першоосновою всього сутнього є:

- А) у всього сутнього немає першооснови
- Б) матерія
- В) абсолютна ідея (світовий дух)
- Г) вода

28. «Нова етика та релігія людини» до якої закликав Л. Фейєрбах – це релігія та етика:

- а) бога
- б) кохання
- в) держави
- г) права

29. Оберіть філософа, який не був представником німецької класичної філософії:

- А) Ф. Ніцше
- Б) Г. Гегель
- В) І. Кант
- Г) Л. Фейєрбах

30. У відповідності з етичним принципом людського щастя Г. Сковорода створює вчення:

- А) про «пропорційність»
- Б) про «нерівну нерівність»
- В) про «нерівну рівність»
- Г) про «вроджену нерівність»

31. Вчення про ноосферу було розроблено:

- А) Ч. Дарвіним
- Б) В. Вернадським
- В) Д. Чижевським
- Г) М. Грушевським

32. Раса української філософії, яка позначає домінанту серця, перевагу почуття над логічним міркуванням – це...

- А) сцієнтизм
- Б) кордоцентризм
- В) персоналізм
- Г) номіналізм

33. Яка з даних ідей найменше відповідає філософії К. Маркса:

- А) класова боротьба
- Б) вторинність свідомості щодо матерії
- В) еманация
- Г) теорія додаткової вартості

34. Центальною тезою у філософії К. Маркса (й філософії марксизму у цілому) є:

- А) категоричний імператив
- Б) діалектика абсолютного духу
- В) матеріалістичне розуміння історії
- Г) теорія безпідставної світової волі

35. Засновником екзистенціалізму вважають:

- А) С. К'єркегора
- Б) А. Камю
- В) Ф. Ніцше
- Г) І. Канта

36. Уявлення про абсолютну свободу людини, її закинутість та самотність розкриваються у філософії:

- А) екзистенціалізму
- Б) неопозитивізму
- В) психоаналізу
- Г) структуралізму

37. Центральне поняття у філософії фрейдизму, за допомогою якого пояснюється поява держави, моралі, культури, релігії...це –

- А) свідомість
- Б) несвідоме
- В) справедливість
- Г) закон

38. Ідея абсурдності людського життя – провідна ідея у філософії:

- А) К. Ясперса
- Б) Г. Марселя
- В) А. Камю
- Г) М. Гайдегера

39. Сучасна філософська концепція, яка стверджує, що всі філософські проблеми – це псевдопроблеми, що наука сама собі філософія, називається

- А) екзистенціалізм
- Б) неотомізм
- В) неофрейдизм
- Г) неопозитивізм

40. «Погранична (межова) ситуація» - поняття, що використовується у:

- А) екзистенціалізмі
- Б) марксизмі
- В) буддизмі
- Г) фрейдизмі

41. Монізм як філософський принцип означає:

- А) визнання множини субстанцій
- Б) наявність єдиної основи всього сутнього
- В) причинну зумовленість явищ
- Г) походження світу з матеріальної першооснови

42. Філософське вчення про цінності - це

- А) філософська антропологія
- Б) гносеологія
- В) онтологія
- Г) аксіологія

43. Ідеалізм – це

- А) далекі від життя розмірковування
- Б) намагання обґрунтувати значення ідеалів у житті людей
- В) доказ того, що ідеї, думки існують реально
- Г) визнання первинності свідомості, вторинності матерії

44. Світ є непізнаним згідно з вченням

- А) раціоналізму
- Б) агностицизму
- В) дуалізму
- Г) матеріалізму

45. Розділ філософії, що досліджує граничні засади буття:

- А) онтологія
- Б) аксіологія
- В) антропологія
- Г) гносеологія

46. Світоглядна позиція, що визнає повну перевагу вольових прагнень людини над іншими проявами духовного життя, коли вона здатна діяти автономно і самостійно:

- А) матеріалізм
- Б) ідеалізм
- В) деїзм
- Г) волюнтаризм

47. Світоглядна позиція, згідно з якою Бог, що створив природу і людину, у подальшому не бере участі і не втручається в їхню долю.

- А) матеріалізм
- Б) ідеалізм
- В) деїзм
- Г) волюнтаризм

48. Світоглядна позиція, що наголошує на первинності матерії, природи, яка є причиною для самої себе і вторинності духовних явищ (явищ свідомості), які розглядаються як продукт високоорганізованої матерії.

- А) матеріалізм
- Б) ідеалізм
- В) деїзм
- Г) волюнтаризм

49. Галузь філософії, яка вивчає пізнання:

- А) онтологія
- Б) аксіологія
- В) антропологія
- Г) гносеологія

50. Суб'єкт пізнання

- а) людина;
- б) те, що пізнається;
- в) те, за допомогою чого пізнається;
- г) те, що сформувалося у свідомості в результаті пізнавального акту.

51. Принцип пізнання, згідно з яким всі події мають свої причини і тому безпричинних явищ не буває

- А) розвиток
- Б) детермінізм
- В) універсалізм
- Г) субстанція.

52. Метод, що передбачає рух думки від загального до приватного, від загальних положень до окремих випадків.:

- А) індукція
- Б) дедукція
- В) аналіз
- Г) синтез

53. Метод, що передбачає розчленування досліджуваного об'єкта на складові частини, сторони, тенденції з метою розглянути зв'язки і відносини окремих елементів:

- А) індукція
- Б) дедукція
- В) аналіз
- Г) синтез

54. Оберіть метод тлумачення текстів з урахуванням їх залежності від контексту культури:

- А) психоаналітичний метод
- Б) герменевтичний метод
- В) діалектичний метод
- Г) феноменологічний метод

55. Хто був засновником формаційної типології суспільства?

- А) Платон і Аристотель
- Б) К. Маркс і Ф. Енгельс
- В) Д. Белл і Е. Тоффлер
- Г) Р.Декарт і Ф. Бекон

56. Основним критерієм для формаційного підходу до суспільного розвитку є

- А) географічний критерій
- Б) культурний тип
- В) рівень розвитку науки і техніки
- Г) спосіб виробництва матеріальних благ

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Історичні типи світогляду.
2. Філософія. Її предмет і функції.
3. Основне питання філософії.
4. Система філософії та її структурні складові.
5. Загальна характеристика умов виникнення східної філософії та її особливостей.
6. Філософські школи Стародавньої Індії.
7. Філософські школи Стародавнього Китаю.
8. Основні риси і етапи розвитку античної філософії.
9. Досократівська доба давньогрецької філософії.
10. Філософія софістів та Сократа.
11. Ідеалізм Платона.
12. Філософія Арістотеля.
13. Основні ідеї філософії епохи еллінізму та Римської імперії (епікурейська, скептична, стоїчна і неоплатонівська філософські школи).
14. Зміни у світогляді під час переходу від античності до європейського Середньовіччя.
15. Вихідні ідеї середньовічної патристики.
16. Середньовічна схоластика. Реалізм і номіналізм.
17. Філософія Фоми Аквінського.
18. Соціокультурний контекст філософії Ренесансу.
19. Основні проблеми філософії Ренесансу.
20. Ренесансна натурфілософія та ідеї утопічного соціалізму.
21. Емпіризм Ф. Бекона.
22. Раціоналізм Р. Декарта.
23. Погляди Т. Гоббса и Д. Локка на суспільство і державу.
24. Французькі матеріалісти XVIII ст. (Д. Дідро, П.-А. Гольбах, Ш. Л. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо).

25. Німецька класична філософія як особливий етап розвитку європейської філософії.
26. Філософія І.Канта. «Категоричний імператив».
27. Метод і система філософії Г. Гегеля.
28. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.
29. Зміна парадигми філософствування у ХІХ ст.
30. Вихідні ідеї філософії А. Шопенгауера та С. К'єркегора.
31. Позитивізм О. Конта і Г. Спенсера. Махізм. Неопозитивізм: основні принципи і проблема істини.
32. Філософія марксизму: основні ідеї та їх вплив на світову філософію й соціальну практику.
33. «Філософії життя» Ф. Ніцше.
34. Загальна характеристика розвитку філософії у ХХ – на початку ХХІ ст.
35. Фрейдизм, неофрейдизм: представники та основні ідеї.
36. Прагматизм: представники та основні ідеї.
37. Постпозитивізм: загальна характеристика, принцип фальсифікації. Теорія наукових революцій Т. Куна.
38. Екзистенціалізм: течії, представники, ключові ідеї.
39. Феноменологія і герменевтика: представники, ключові ідеї.
40. Культурологічні та історіософські напрями у філософії ХХ ст.: О. Шпенглер, А. Тойнбі, А. Тоффлер.
41. Сучасна західна релігійна філософія: представники, ключові ідеї.
42. Ситуація постмодерну в філософії: загальна характеристика, представники, ключові ідеї.
43. Філософська думка княжої доби. Філософська думка в Україні доби Ренесансу та Просвітництва (ХV–ХVІІІ ст.). Філософія Г. Сковороди.
44. Українська філософія ХІХ – початку ХХ ст.: погляди Т. Шевченка, М. Костомарова, П. Юркевича, І. Франка, Л. Українки.
45. Філософія України в ХХ ст. – на початку ХХІ ст.: дослідження В. Вернадського, О. Забужко, М. Поповича.

46. Історична еволюція поглядів на буття.
47. Основні форми буття. Філософський зміст категорій «матерія», «рух», «простір» і «час».
48. Ознаки, структура, види свідомості. Форми суспільної свідомості.
49. Основні концепції пізнання. Структура пізнання. Істина.
50. Методи пізнання: класифікація та характеристика.
51. Форми наукового пізнання: ідея, факт, проблема, гіпотеза, теорія.
52. Образ людини в історії філософії.
53. Антропосоціогенез: наукові й світоглядні аспекти.
54. Поняття «індивід», «індивідуальність», «особистість» та процес соціалізації людини.
55. Ціннісний вимір буття людини: сенс життя; любов; страждання; свобода; проблема смерті та безсмертя.
56. Еволюція філософських уявлень про суспільство.
57. Суспільство як об'єкт філософського аналізу. Соціальний простір і час.
58. Соціальна структура суспільства, її багатомірність.
59. Проблема соціальної нерівності.
60. Глобалізація: економічний, політичний та культурний аспекти.
61. Глобальні проблеми сучасності. Передумови і шляхи вирішення глобальних проблем.
62. Проблема прогресу. Перспективи соціального розвитку.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Основна література

1. Данильян, О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзюбань ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2018. – 430 с.
2. Історія філософії : підручник / за ред. д-ра філос. наук, проф. В.І. Ярошовця ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; Карпат. ун-т ім. Августина Волошина. – Ужгород : Патент, 2014. – 839 с.
3. Кислюк, К. В. Філософія : навч. посіб. для студентів ВНЗ усіх спец. / К. В. Кислюк. – 3-тє вид., випр. – Київ : Кондор, 2016. – 229 с.
4. Методичні рекомендації для проведення семінарських занять з дисципліни «Філософія» для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання [Електронний ресурс] / уклад. І.О. Дмитрик. – Луцьк : ДонНТУ, 2022. – 22 с.
5. Петрушенко, В.Л. Філософія. Вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії : навч. посіб. / В.Л. Петрушенко ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". – 2-ге вид., випр. – Львів : Вид-во Львів. політех., 2019. – 594 с.
6. Світ філософії у запитаннях та завданнях : навч. пос. для студ.-бакалаврів тех. закладів вищої освіти / під ред. О.В. Бондаренко. – Запоріжжя : ФОП Мокшанов В.В., 2021. – 292 с.
7. Філософія : підруч. для студ. ВНЗ / Л. В. Губерський та ін. – вид. 2-ге, перероб. і допов. – Харків : Фоліо, 2018. – 620 с.
8. Філософія : підруч. для здобувачів вищ. освіти / О.В. Рябініна та ін. ; за ред. О.В.Рябініної, Л. І. Юрченко. – Харків : вид-во Іванченка І. С., 2021. – 285 с.
9. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В.Губерського. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2012. – 621 с.

2.Допоміжна література

- 10.Андрущенко, В. П. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія : підруч. для ВНЗ / В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. – вид. 4-те, випр. та допов. – Київ : Юрінком Інтер, 2016. – 551 с.
- 11.Бодріяр, Ж. Симулякри і симуляція / Ж. Бодріяр ; пер. з фр. В. Ховхун. – К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. – 230 с.
- 12.Бойченко, І. В. Філософія незалежної України: витоки, напрями, представники : монографія/ І. В. Бойченко; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : Промінь, 2013. – 375 с.
- 13.Забужко, О. С. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу / Оксана Забужко ; передм., упоряд. Р.Семків. – 5-те вид., переглянуте і допов. – Київ : Комора, 2017. – 300 с.
- 14.Захара, І. С. Українська філософія : навч. посіб. / І.С. Захара. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. – 353 с.
- 15.Історія української філософії : хрестоматія / упоряд. М. В. Кашуба. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2004. – 356 с.
- 16.Історія філософії в питаннях та відповідях : навч. посіб. / В.Є. Громов, Н.Ю. Тарасова. – Дніпропетровськ : НГУ, 2016. – 165 с.
- 17.Книш, М. Глобальні проблеми людства : навч. посіб. / Мирослава Книш, Любов Котик. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. – 330 с.
- 18.Конспект лекцій з дисципліни "Філософія" : навч. посіб. / Г. О. Арсентьєва та ін. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2015. – 133 с.
- 19.Множинська, Р. В. Історія філософії (Антична філософія - Філософія доби Нового часу). Хрестоматія : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Р. В. Множинська. – К. : КНУТД, 2011. – 223 с.
- 20.Назар, П. С. Філософія людини та особистості : навч. посіб. для студ. ВНЗ / П.С. Назар. – Київ : Сталь, 2018. – 577 с.

- 21.Попович, М. В. Філософія свободи / Мирослав Попович ; упоряд. Л. Ф. Артюх, Н.Б.Вяткіна ; передм. Н. Б. Вяткіної. – Харків : Фоліо, 2018. – 523 с.
- 22.Розвиток філософської думки в Україні : навч. посіб. / за ред. Ю.М. Вільчинського. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2014. – 327 с.
- 23.Скомаровський, В.О. Історія європейської філософії: Античність, Середньовіччя, Відродження : посібник / Валерій Скомаровський ; Європ. ун-т, Уманська філія. – вид. 2-ге, випр. і допов. – Умань : М.М. Сочінський, 2018. – 581 с.
- 24.Філософія / Марія Фюрст, Юрген Тринкс у співпр. з Ніколаусом Галмером ; пер. з нім. Вахтанга Кебуладзе. – Київ : Дух і Літера : Ін-т реліг. наук св. Томи Аквінського, 2018. – 533 с.
- 25.Філософія в тестах : навч. посіб. / В. О. Чернієнко та ін. – Харків : ХАІ, 2018. – 219 с.
- 26.Філософія середніх віків : навч.-метод. комплекс / Андрій Бурий. – Дрогобич : ДДПУ ім. Івана Франка, 2016. – 271 с.
- 27.Філософія : навч.-метод. посіб. (у схемах і таблицях) / за наук. ред. В. С. Бліхара. – Львів : ПП «Арал», 2018. – 184 с.
- 28.Хамітов, Н.В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти / Н.В. Хамітов // Вісник Національної академії наук України. – 2021. – № 5. – С. 81-94.
- 29.Ярошовець, В.І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму : підруч. для студ. ВНЗ / В. І. Ярошовець. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2008. – 262 с.

Зразок оформлення титульного аркуша

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ І ПРАВА**

**Контрольна робота
з дисципліни «Філософія»**

Варіант №____

Виконав:

**студент(ка) групи ГСз-21
заочної форми навчання
ПБ**

Викладач:

**к.і.н., доцент, доцент
кафедри історії та права
Дмитрик І.О.**

Луцьк – 2022

**Приклади оформлення бібліографічного опису за ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 у
списку джерел**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Однотомні видання 1 автор	Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства / П. Штомпка ; пер. з пол. Г. Теодорович. – Львів : Колір ПРО, 2020. – 799 с.
Однотомні видання 2 автори	Гоблик В. В. Прикладна соціологія: логістика і методи дослідження : навч. посіб./ В. В. Гоблик, Т. Д. Щербан. – Мукачево : РВВ МДУ, 2021. – 107 с.
Однотомні видання 3 автори	Агаларова К. А. Словник основних термінів з курсу "Соціологія" для студ. усіх спец. / К. А. Агаларова, В. В. Бурега, Г.М. Саппа ; під заг. ред. В.В. Бурегі. – Харків : НТУ "ХПІ", 2015. – 43 с.
Однотомні видання без автора	Соціальні нерівності: сприйняття українським суспільством (заключний звіт) / Соціологічна асоціація України. – Харків, 2018. – 277 с.
Матеріали конференцій	Соціологія майбутнього і майбутнє соціології в ХХІ столітті : матер. XII Міжнар. соц. читань пам'яті Наталії Паніної та Мирослава Поповича / за наук. ред. Є. І. Головахи та О.О. Максименко ; НАН України, Ін-т соціології. – Київ : Ін-т соціології НАНУ , 2019. – 127 с.
Частина періодичного видання	Петрушина Т. Множинні чинники бідності у ХХІ столітті. Методологічні аспекти / Т. Петрушина // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2021. – №1. – С. 42-59.
Електронні ресурси віддаленого доступу	Ставлення громадян України до вакцинації від COVID-19 (травень 2021р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/stavlennia-gromadian-ukrainy-do-vaktsynatsii-vid-covid19-traven-2021r . – Назва з екрану.